

3 BBPP

Diversitat per CRAE en DSiR

Amb el suport de

BP L'abordatge de l'orientació sexual no normativa.

Centre	CRAE Casa de família Trafalgar		
	Infants i adolescents mixtes de 4 a 16 anys		
Punt de partida	Quan una adolescent manifesta que se sent atret/a per una persona del mateix sexe o s'està qüestionant la seva orientació sexual l'equip educatiu veu la necessitat d'acordar el procés d'acompanyament.		
Qui l'ha impulsat	Equip educatiu i directiu.	Qui l'ha impulsat	Equip educatiu i directiu.
Objectius	• Incorporar la diversitat sexual al centre. • Millorar la seva autoestima. • Acceptar la orientació sexual que senti. • Proporcionar espais de descoberta dels seus desitjos i emocions relacionades amb l'afectivitat i sexualitat. • Posar en contacte amb institucions i recursos LGTBI. • Escoltar a l'adolescent, sense jutjar, deixar el temps i espai per conformar la seva identitat al seu ritme.		
Quins DSiR garanteix :	Dret a la igualtat. Dret a l'autonomia i reconeixement. Dret a la llibertat de Pensament, opinió i expressió. Dret a la privacitat		

Persones destinatàries	Infants i adolescents de 4 a 16 anys
Descripció de la bona pràctica	
A partir de les diferents vivències, l'equip educatiu va acordar una mirada unificada per acompanyar aspectes vinculats a la identitat i orientació sexual de forma integral al centre. La situació més recent va ser una noia que se sentia atreta per una altra noia, ella expressava que: "el seu cor li diu però el seu cap no ho accepta". L'equip respon des dels acords fets per tal d'acompanyar emocionalment i respectar el procés de l'adolescent, transmetre el missatge des de l'equip a l'adolescent que això és una tria personal, única i absolutament vàlida i legítima. També, és important acompanyar el procés d'acceptació amb un treball de millora a l'autoestima i les diferents orientacions sexuals, i sobretot el no judici-. L'adolescent que sent o manifesta tenir dubtes de la seva orientació sexual pot sentir força malestar ocasionat per diferents motius, com la possibilitat del rebuig, la culpa, la influència del que diran o pensaran les	

persones del seu voltant si s'assabenten. L'acompanyament a oferir està enfocat des de l'apoderament. El punt del que es parteix per donar aquest acompanyament és des del vincle entre l'educador/a i l'adolescent. Això facilita que es puguin expressar, que hi hagi confiança a explicar la seva intimitat, sentir-se recolzat/da i donar l'espai a demanar l'opinió de l'educador/a. L'adolescent és qui decideix amb quina persona de l'equip es vol expressar.

Quan l'adolescent ho explica a tot l'equip fa possible que es parli a la reunió de l'equip educatiu, sempre i quan l'adolescent estigui d'acord, per prendre criteris en comú, buscar espais d'intimitat per a que pugui obrir-se a parlar (per exemple: tots els divendres a la tarda,...). En cas que l'adolescent ho expliqui a algunes persones de l'equip, se li demana permís per parlar-ho a reunió, respectant el seu posicionament i la seva intimitat. Només les persones assabentades faran l'acompanyament.

De forma acordada amb l'adolescent, es podrà acudir a associacions que treballen en l'àmbit de la diversitat sexual per facilitar recursos i informació, com la Cooperativa Candela (<http://candela.cat>).

Davant dels comentaris despectius o homòfobs que fa algun company/a dins del centre, de forma intencionada o per opinió personal, cultural, ..., es fa un treball per aprendre a posar límits i la no tolerància a cap atac. Amb el cas més recent es va observar més facilitat a posar límits dins del centre i menys fora.

Es té present la família biològica, s'acompanya al que necessiti o demandi l'adolescent davant la decisió de ser explicat o no. La posició per part de l'equip és respectar la intimitat de la decisió que prengui i mantenir la confidencialitat. L'adolescent és qui decideix qui vol que sàpiga el que sent i sobre la seva vida. A nivell d'EIA no és un tema que preocupi ni és pertinent pel seu projecte de futur a nivell familiar, per això no s'informa.

A mode de conclusió, les accions per part de l'equip educatiu són:

- Escoltar sempre i activament sense jutjar.
- Integrar un treball emocional previ i acompanyar emocionalment.
- Mantenir un reforç positiu i fer de mirall en les virtuts i potencialitats de l'adolescent, amb exemples reals.
- Fer-lo i fer-la sentir estimada tal i com és.
- Cercar espais d'intimitat en moments disponibles, sinó buscar-los.
- Fer preguntes obertes i fomentar el sentir.
- Treballar globalment i de forma holística: descoberta i identificació de les pròpies emocions , com gestionar-les i donar pautes per la no submissió...
- Implicar a tot l'equip, no només el/la tutor/a: estar disponible a tenir converses individualitzades amb els mateixos criteris però sota la manera de fer de cada educador/a, sent l'adolescent qui decideix amb qui.
- Buscar recursos i institucions fora del centre i oferir acompanyament per conèixe'ls i tenir referències externes al centre (especialment de LGTBI).

Dificultats i oportunitats en el seu desenvolupament.

Les resistències que viu l'adolescent per manca d'autoestima i/o prejudicis socials. També, pels prejudicis

socials dels i les altres, bé sigui pel grup de companys/es, amics i/o amigues de l'escola, per la família, ...

Cada cop hi ha més suports tant per entitats, associacions, persones que es troben en la situació, ... i a nivell intern per part de l'equip i direcció a acompanyar des d'una mirada integral i de Drets.

Valoració i seguiment

- Del centre: En reunió d'equip queda acordat i valorat els criteris i és des d'on es revisen i valoren la resposta dels i les adolescents.
- De les persones destinatàries: El fet que al propi centre estigui integrada la diversitat sexual per l'equip educatiu en l'acompanyament i el llenguatge, ajuda a tenir més sensibilització per part dels i les adolescents. Això fa que quan hi ha una manifestació d'orientació sexual no heteronormativa, es mostra habitualment comprensió i normalització.

És un treball conjunt a aprendre a defensar els Drets i es generen dinàmiques educatives per a tots/es. L'equip educatiu també intervé per generar oportunitats d'aprenentatge i garantir els Drets Sexuals i Reproductius.

En la situació més recent, juntament amb la noia que vivia aquest procés, per part dels i les adolescents del centre va significar un repte per a conèixer i entendre els Drets Sexuals i Reproductius. Es va veure com es pot sentir una persona estimada, que té dret a reivindicar la seva orientació sexual; fet que va ajudar a desmuntar prejudicis i mites.

Es viu com a repte per tot el grup d'adolescents del centre, tant pels que ho normalitzen com pels que els hi costa: sent un repte d'assimilació i acceptació per part dels i les companyes.

Recomanacions per a la seva aplicació a d'altres centres

- Per l'equip educatiu és important no deixar que la vida quotidiana t'atrapi i cal buscar moments d'intimitat de diàleg des de la confiança i la proximitat. Acompanyar sense jutjar i practica l'escolta activa. És important treballar amb una mirada de drets, és a dir donar a conèixer els Drets Sexuals i Reproductius i els prejudicis socials. També, posar mirada a la dimensió emocional i treballar la identificació, la gestió més profundament i l'autoestima com una oportunitat: Quina emoció identifiqués? A on? Amb quina intensitat?... de manera permanent.
- Cal que el centre acordi el posicionament amb el que s'acompanya i la mirada que es posa en el dia a dia.
- En tot acompanyament educatiu és essencial respectar el temps i el ritme de la persona. I davant de la pròpia orientació sexual, donar a conèixer als i les adolescents que la nostra identitat va canviant.
- És important oferir recursos i professionals externs als i les adolescents, (voluntariat al PRIDE, recursos de LGTBI...) per tal que coneguin altres espais on poder recórrer i contribueixin al seu procés d'apoderament.

BP Una adolescent inicia el procés de trànsit.

Centre	CRAE Kairós i CA Talaia Adolescents de 14 a 18 anys		
Punt de partida	Un/a adolescent manifesta el desig de transitar cap a la identitat sentida (la identitat de gènere no coincideix amb el seu sexe). L'Equip no té coneixement del procés a seguir en aquests casos.		
Qui l'ha impulsat	Equip educatiu , directiu i l'adolescent.	Qui l'ha impulsat	Equip educatiu , directiu i l'adolescent.
Objectius	- Atendre la demanda de l'adolescent. - Acompanyar emocionalment l'adolescent en el procés de trànsit. - Recolzar la decisió presa per part de l'adolescent. - Acompanyar en el procés i tenir present les indicacions per part dels professionals externs implicats. - Vetllar per garantir i respectar els drets de l'adolescent en els diferents contextos (CRAE, recurs formatiu...).		
Quins DSIR garanteix	Dret a la igualtat. Dret a la participació. Dret a la vida, la llibertat, la seguretat i la integritat corporal. Dret a la privacitat. Dret a la llibertat de pensament, opinió i expressió. Dret a la informació i l'educació. Dret a l'autonomia i al reconeixement davant de la llei. Dret a la salut i als beneficis de l'avanç científic.		

Persones destinatàries	Adolescents 12 a 18 anys
Descripció de la bona pràctica	
En un primer moment s'observa com l'adolescent verbalitza expressions que indiquen el seu malestar corporal, a la seva identitat sexual i certa confusió. Més tard es quan manifestar que allò que realment desitja es canviar de sexe, però que fins aquest moment no s'atrevia a expressar-ho. En aquest procés l'equip acompanya sense jutjar-la/lo i ajuda per tal que expressi les seves inquietuds i dubtes. Des del CRAE es busca assessorament i informació de persones expertes externes, per què sigui acompanyat per professionals amb més experiència i que puguin orientar a l'equip i a l'adolescent. Si l'adolescent està vinculat al CSMII, es fa a través d'aquest recurs, ja que l'experiència prèvia ens marca que l'adolescent aboca en aquest espai el malestar personal que li provocava no sentir-se identificat/da amb el seu gènere. El procés que es porta a terme :	

- Demanar primera cita al servei especialitzat, podria ser derivat del CSMIJ o per algun altre professional, amb l'objectiu de demanar informació i orientació. Assisteix únicament la direcció del CRAE amb el consentiment de l'adolescent.
- Direcció s'encarrega de fer el traspàs d'informació a l'adolescent i a l'equip educatiu. És l'adolescent qui decideix si vol o no demanar una primera cita per ser atesa/atès.
- La tutora s'encarrega d'acompanyar a l'adolescent a les següents cites. En l'experiència del centre aquestes visites es van fer amb la psicòloga de la Unitat de gènere.
- Durant el seguiment del procés, la professional conjuntament amb l'adolescent acorden quan es sent preparada/preparat per iniciar l'etapa de transició social. Això porta a que l'adolescent escull un nom d'acord al sexe que transita i es treballa el procés a seguir per tal de ser reconeguda/reconegut per el seu nou nom i gènere sentit.
- En l'espai del CRAE; l'experiència viscuda ens dona a conèixer que és l'adolescent qui vol presentar-se a les seves companyes amb el nom escollit i explicar la seva nova identitat demanant a aquestes que tant si la/el podien entendre com si no, el/la respectessin. També ho va demanar a l'Equip Educatiu. En aquest context la transició d'aquest canvi va resultar fàcil, el grup va reaccionar bé. La majoria el/la va recolzar, i a qui li va costar una mica més de temps acostumar-se la/el va respectar.

Des de l'equip educatiu es segueix la mateixa mirada i acompanyament per totes les professionals i es fa un treball educatiu per tal d'acompanyar-lo/la en els aspectes físics, psicològics, relacionals i socials.

En els espais i relacions externes al centre, famílies, amistats, entorn escolar, etc, poden mostrar-se amb menys consonància amb el canvi de sexe de l'adolescent, sorgint dificultats.

Família: és important, si l'adolescent ho demana i si és possible, treballar en coordinació amb l'EAIA per tal d'acompanyar l'adolescent en aquest pas, tant si la família ho accepta com si no. L'entorn familiar sovint mostren dificultats (per falta de recursos personals, prejudicis, pensament rígid, etc.) per entendre i acceptar que la seva/seu filla/fill, neta/net, germana/germà... vulgui mostrar-se, i viure, amb un gènere diferent. També la família necessita acompanyament en aquest procés d'acceptació del canvi. La nostra experiència va ser de rebuig inicial per part d'un familiar cap a l'adolescent que no volia ni acceptar ni anomenar la/el seva/seu filla/fill pel nom que havia escollit en la etapa de transició social. Va passar un temps fins que va començar a acceptar-ho, i així ho va fer malgrat que no hi estava d'acord. En aquest sentit, és important que l'adolescent compregui les dificultats que es poden generar per part de la família i acceptar els tempos, perquè també és un procés. També es pot generar rebuig, i des del centre es fa un treball d'acompanyament davant els possibles sentiments que sorgeixen en aquesta nova situació.

Espai escolar, d'aprenentatge: respectant la voluntat de l'adolescent, s'ha de vetllar per tal que en aquest context es respectin els drets i li ofereixin els recursos adients a les noves circumstàncies (acceptació del canvi de nom, vestuaris, banys, atenció a situacions discriminatòries entre els iguals, el professorat, etc.). La nostra experiència va ser bastant positiva, ja que el professorat va recolzar molt l'adolescent en el seu procés. L'adolescent va acceptar el nostre acompanyament en aquest àmbit de la seva vida. Vam realitzar coordinacions conjuntes on van participar la tutora del recurs formatiu, CRAE (responsable de l'àrea de

formació i tutora) i l'adolescent, tant abans com durant la etapa de transició social. Després es va preparar, d'acord amb l'elecció de l'adolescent, la manera en la que aquest/a volia comunicar i presentar-se als seus companys amb el nou nom d'acord al gènere sentit. En general es va donar una bona acollida, malgrat això va haver un petit grup de companys/es que van mostrar el seu rebuig inicial. Aquest aspecte es va treballar en el recurs formatiu. Finalment es va aconseguir que aquest grup respectés l'opció de l'adolescent.

És important que l'adolescent es senti còmode amb les persones expertes que li fan el seguiment i seran qui determinen els següents passos amb el consentiment de l'adolescent. Qui li faran i valoraran la derivació al servei d'Endocrinologia, que duran a terme el procés d'hormonació i informar del que suposarà quant a canvis físics. L'adolescent ha de ser informat de les opcions que té i qui ha d'escollir sobre el seu cos i l'opció que vol. També, ha de ser informat de que es necessitarà l'autorització de la DGAIA, respectant sempre prioritàriament el seu dret i decisió.

És important poder acompanyar i treballar l'autonomia a les seves visites mèdiques d seguiment i els tràmits de documentació.

CA Talaia

El primer que es fa al centre és assignar un referent educatiu a l'adolescent per acompanyar-lo/la emocionalment, escoltar i donar resposta a totes les angoixes que puguin sorgir. Aquesta fase suposa també un punt important de vinculació amb els professionals, especialment amb el tutor/a, que serà el referent educatiu al centre durant la seva estada. En el cas de d'adolescents aquesta fase ens permet donar al jove un espai de confiança i llibertat per poder expressar la seva vivència del procés de canvi i compartir en quin punt del procés està. En cas d'adolescents que el canvi s'hagi donat fa temps, la fase d'acollida ens serveix per saber si la seva vivència ha estat positiva o negativa, i poder acollir – la des de l'afecte. A nivell tutorial es treballen els conceptes de feminitat /masculinitat, construint amb l'adolescent un model en el que pugui sentir-se còmode. Paral·lelament l'equip mèdic del centre, assessora i deriva (si s'escau) a l'adolescent per tal de seguir un tractament hormonal i explicar detalladament tot el procés a nivell fisiològic i els passos que s'han de seguir.

D'altra banda, cada cas té un referent de l'Equip Tècnic, que serà l'encarregat de contactar amb la família i treballar amb elles durant el temps que l'adolescent resideixi al centre. En cas de noies o nois trans, cap la possibilitat de que hagin existit divergències amb la família i que això s'hagi transformat en font de conflictes al domicili familiar. Per aquest motiu el treball conjunt entre família i adolescent s'estableix com un dels pilars bàsics per l'evolució favorable del cas. Amb la família es treballarà des de l'acceptació de les decisions de la menor sobre la seva sexualitat i el seu cos.

Durant el temps que la noia o noi estigui al centre la figura tutorial conjuntament amb la resta de l'equip

educatiu atendrà les demandes i necessitats que l'adolescent pugui tenir en aquest àmbit. També se li ofereix a l'adolescent poder participar en un Grup de Joves Transsexuals, per tal de que pugui interactuar amb altres joves que estiguin tenint vivències en les quals es pugui sentir identificat/da.

- A nivell grupal al centre es realitzen durant tot l'any diferents activitats on es treballen la sexualitat, la diversitat sexual i la construcció del gènere des d'una perspectiva feminista. Aquesta activitats es poden realitzar dintre del centre mitjançant les assemblees o tallers de sexualitat i gènere com en activitats externes organitzades per altres entitats.

Dificultats i oportunitats en el seu desenvolupament

La dificultat en un primer moment, és la desinformació i la falta de recursos per part de l'equip educatiu a com acompanyar una persona transsexual o que vol fer el trànsit. El desconeixement de les gestions a un nivell documental i dels Drets.

Un gran suport i assessorament per part del servei especialitzat, els i les professionals que han atès els dubtes de l'equip i dels i les adolescents del centre que s'hi troben. Una oportunitat per aprendre a acompanyar adequadament l'adolescent en aquesta decisió, tan com conèixer els drets vigents que l'emparen i les accions necessàries per tal que aquests es respectin i s'implementin en qualsevol context.

Valoració i seguiment

- Del centre: En el dia a dia amb l'adolescent i reunions d'equip. En l'experiència viscuda, l'Equip es va sentir molt ben assessorat i acompanyat pels diferents professionals que hi van intervenir.
- De les persones destinatàries: En tot moment es fa partícip a l'adolescent del transcurs en aquesta transició. Tan oferint recursos possibles per a rebre informació i exposar els seus dubtes també en tota la presa de decisions en les que pot escollir. L'experiència viscuda, l'adolescent manifestar haver-se sentit acompanyat i protagonista del seu procés i les decisions.

Recomanacions per a la seva aplicació a d'altres centres

- Fer a l'adolescent partícip des del començament en el seu procés, explicant-li i implicant-lo/la en les gestions, seguiment dels professionals, etc.
- Acompanyar-la/lo en aquest procés, i empoderant-la/lo en tots els àmbits (familiar, escolar...).
- Respectar el temps de l'adolescent en els processos; com també treballar amb ella/ell per tal que entengui la necessitat dels "temps" necessaris indicats pels professionals durant el procés.
- Vetllar per tal que es respectin els seus drets.
- Fer formació sobre temes de gènere.
- Treballar amb el grup d'iguals al CRAE la comprensió, l'acceptació, i el respecte per l'elecció de la seva/seu companya/companya
- Els desitjos dels i les adolescents és important escoltar-los i fer-se càrrec de la responsabilitat dels i les educadores com cuidadores.
- Cercar assessorament professional. La clau en un procés de trànsit és assessorar-se pels professionals que hi entenen sobre el procés per acompanyar correctament a l'adolescent.
- Entenent que és un procés complex on tots i totes requereixen d'un temps per adaptar-se, no deixant

passar cap tipus de falta de respecte i treballant amb aquells/es adolescents que ho demandin, de manera individual i tutorial. Però és clara la necessitat de realitzar aquest canvi amb naturalitat i comprensió.

BBPP Abordatge contra a LGTBIQfòbia

Centre	CRAE Urrutia Infants i adolescents mixte de 3 a 18 anys		
Punt de partida	Als centres es donen diverses situacions de LGTBIQfòbia per part d'adolescents com comentaris despectius i de rebuig.		
Qui l'ha impulsat	Equip educatiu	Qui l'ha impulsat	Equip educatiu
Objectius	• Normalitzar el la mirada LGTBIQ+ dins l'ambient del CRAE i que permeti estendre-ho fora de les parets del centre. • Visibilitzar la diversitat sexo-afectiva al sistema educatiu. • Treballar l'autoestima i l'apoderament de les persones LGTBIQ. • Encarar correctament les agressions verbals, les discriminacions i el bullying. • Garantir el respecte a tots els residents com a dret fonamental. • Donar resposta a aquells adolescents més reticents.		
Quins DSiR garanteix :	Dret a la vida, la llibertat, la seguretat i la integritat corporal. Dret a la igualtat. Dret a la llibertat de pensament, opinió i expressió. Dret a la informació i educació. Dret a l'autonomia i al reconeixement davant la llei.		

Persones destinatàries	Adolescents de 12 a 18 anys
Descripció de la bona pràctica	
Davant comentaris LGTBIQfòbics s'aprofita el moment per fer la reflexió perquè l' espai quotidià permet treballar l'educació en diversitat sexual. Deixar el tema per un taller o derivar-ho a un espai fa que es perdi el moment que està demandant d'acompanyar la situació. El tema és abordat per qualsevol persona de l'equip sense dificultat. Els i les adolescents responen segons la situació del moment tot i que si s'executa la intervenció educativa propiciant un espai obert de debat, la participació activa dels i les adolescents és veu incrementada. Les formes d'intervenció educativa són: %1. Permetre el debat obert i inclusiu de comentaris que poden sorgir de la quotidianitat a través de situacions que es donen espontàniament dins del centre. %1. Permetre visibilitat al comportament dels diferents residents LGTBIQ+. %1. Garantir els mateixos Drets per tots i totes en la cura. Oferir recursos i informació. %1. Intervenció educativa al moment de qualsevol comentari LGTBIQfòbic que es realitzi per qualsevol resident. Posteriorment a espai tutorial, si escau, i amb tallers específics dins el centre o extern.	

%1. Condemnar els arguments de la LGTBIQfòbia a través de desmuntar els prejudicis i conductes de rebuig.

%1. Resposta immediata al llenguatge discriminatori, comentari xenòfob o masclista. No s'accepten els comentaris contra la diversitat familiar, afectiva, sexual i de gènere. Els insults que se senten en el nostre entorn afecten negativament no només als i les adolescents sinó també les famílies i el professorat LGTBIQ+. Buscar estratègies per desterrar paraules com marieta, homenot, gallimarsot, faldilletes...

%1. Tota intervenció educativa té una vessant que inclou el respecte per qualsevol diversitat sexual.

%1. Buscar normalitzar la presència en l'imaginari col·lectiu de la persona LGTBIQ+ Pel·lícules, sèries o anuncis on els protagonistes surtin dos nois o dues noies enamorats o amb família. Desmitificar les creences errònies sobre la diversitat sexuals.

%1. Potenciar els jocs virtuals com el Sims amb diversitat familiar.

%1. Mostrar que aquestes accions tenen conseqüències. S'ha de saber que la discriminació per motius de gènere o diversitat afectiva i sexual és tan greu com la xenofòbia, i que les seves conseqüències poden ser nefastes i, fins i tot, irreparables.

La posició de l'equip que empren al CRAE és:

%1. Intervenir educativament des d'una vessant que inclou el respecte per qualsevol diversitat sexual, donar informació, conèixer la història, estat de la qüestió de debat i les línies de futur al moment de qualsevol comentari LGTBIQfòbic .

%1. Comptar amb estratègies d'actuació immediata. Buscar estratègies contra el bullying LGTBIQfòbic.

%1. Intervenir cap a qui ha agredit, mostrant una actitud educadora, treballant l'empatia en lloc de parlar de disciplina. No entrar en el "desafiament" de qui ha agredit

%1. Parlar clar sobre les possibles conseqüències de la seva acció i respondre als dubtes que sorgeixen.

%1. Intentar aconseguir un compromís de canvi d' actitud.

%1. No justificar conductes discriminatòries, ja que això augmenta el dolor de qui les pateix.

%1. Reforçar en aquestes les reunions amb les famílies el compromís personal i de centre amb la diversitat, així com el tractament que se li dona en el currículum.

%1. Coordinar activitats de sensibilització amb associacions LGBTI o el CJAS.

- Generar models a partir de referents propers (professorat, educadors, famílies, amics) i altres entorns més amplis com el de la història, la literatura, el món de l'esport, els còmics, les sèries de televisió..., hem d'estudiar com introduir-los en el projecte educatiu del centre.

Dificultats i oportunitats en el seu desenvolupament.
Ens podem trobar amb nuclis familiars de mentalitats tancades. És clau que cada educador/a que forma part de l'equip faci una retrospecció personal i individual per tal de poder adonar-se de la posició davant del col·lectiu LGTBIQ+ i d'aquesta manera donar resposta a les accions educatives de normalització i respecte als adolescents.
Valoració i seguiment
• <u>Del centre:</u> L'avaluació es fa en les reunions d'equip educatiu i amb coordinació amb el Servei acolliment i recuperació per a dones i infants en situació violència masclista (SARA). És necessari disposar de més dades i poder recollir de manera més sistemàtica per poder conèixer millor el que hem observat i així poder adequar les intervencions a la realitat. Com també, donar els recursos per a possibles noves situacions, com actuar, a qui explicar-ho..., posant l'accent en el fet que la comunicació és important, tant amb el cercle d'amistats com amb el professorat i la família. Ensenyar a demanar ajuda, sempre mostrar disposició a escoltar. • <u>De les persones destinatàries:</u> Alguns/es adolescents participen activament dels debats espontanis que es genera dins el CRAE. Quan no volen parlar o tenen una visió negativa del col·lectiu, s'aborda posteriorment de manera més individualitzada per tal de donar més continuïtat a la intervenció educativa, descobrir el fons de la LGTBIQfòbia sense que suposi una exposició directe a la resta. L'acceptació i valoració de la pròpia sexualitat i de gènere no es produeix d'igual manera en totes les persones, i es donen, alhora, diferents velocitats i dificultats.
Recomanacions per a la seva aplicació a d'altres centres
• Cal crear aliances entre tota la comunitat educativa: educadors/es, famílies, personal no docent. En la majoria dels casos, els actes discriminatoris o violents es produeix quan l'educador/a no està present: en l'àmbit virtual, en escoles, espais comuns, serveis, a les entrades i sortides del centre educatiu, raó per la qual és fonamental la participació del personal no docent. • Conèixer un concepte de sexualitat integral que considera els nivells biològic, psicològic i social/cultural de la persona, per tal de transformar les concepcions basades en prejudicis, creences errònies i pors que la societat patriarcal ha anat establint. • Assumir actituds positives davant la sexualitat, entendre aquesta com una forma de comunicació, salut, plaer, afectivitat i, quan es desitja, de reproducció. • Desenvolupar i aplicar estratègies personals i col·lectives, així com pautes d'actuació per a la resolució de conflictes i de prevenció que se'ls presenti a la vida al voltant de la sexualitat. • Desenvolupar l'autoestima, assumir una vida sexual lliure d'elements discriminatoris i adquirint les habilitats necessàries per gaudir d'una vida sexual de forma sana i responsable. • Comprendre i expressar missatges en relació amb la sexualitat, incorporar un vocabulari precís i no discriminatori, que afavoreixi el diàleg sobre temes sexuals, dins grup d'iguals i amb les persones adultes. • Assumir una ètica per a les relacions interpersonals, adoptar actituds d'equitat, respecte, diversitat i responsabilitat en les seves relacions. • Promoure la valoració positiva del propi cos assumint els canvis, practicant hàbits de cura corporal assumint el seu cos sexual amb responsabilitat, com a font de comunicació, de sensacions, de plaer i d'afecte. • Construir i potenciar les habilitats i capacitats dels / les joves, pel maneig de conflictes i per a la millora de la comunicació, com a eina per a la recerca de relacions sanes, consensuades i igualitàries. • Reconèixer les diferents sexualitats, identitats de gènere, expressions de gènere i orientacions del

desig.

- No jutjar a les persones davant la diversitat sexual. Igualtat per a tothom, siguin gays, lesbianes o bisexuals.
- Els temes i les preguntes concretes que més els interessa si s'identifiquen, facilita l'enfocament de les xerrades a crear.
- Normalitzar les parelles/famílies homosexuals en la televisió. Trencar amb la heteronorma de la societat.
- La diversitat cultural veure-la com un factor a treballar i no com una limitació.